

Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu

Doç. Dr. Nurdan Erdoğan

İzmir Demokrasi Üniversitesi

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

Sözleşmeye taraf olan tüm ülkeler, ülke peyzajlarını;

- Tanımlamalı,
- Özelliklerini ve onları dönüştüren baskıyı analiz etmeli
- Değişimi tespit etmeli ve anlamalı
- Korumalı, planlamalı, yönetmeli ve iyileştirmelidir.

PEYZAJ KARAKTER ANALİZİ ÇALIŞMALARI

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ne göre PEYZAJ;

“insanlar tarafından algılandığı şekliyle,
karakteri doğal ve/veya insani unsurların eyleminin ve etkileşiminin
sonucu olan bir alan”

Kültürel Peyzajlar
Biyokültür - Kültür

Peyzaj ve Karakteri

Doğal Süreçler

İnsan Aktiviteleri

Kültürel Peyzajlar

Dünya Mirası Sözleşmesi'nde (UNESCO, 2008) “doğa ve insanın birleşik eserleri” olarak tanımlanmaktadır.

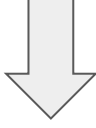
Kültürel peyzajlar;

- i) İnsan faaliyetleri tarafından değiştirilmiş veya etkilenmiş peyzajlar,
- ii) Değişim veya yok olma tehdidi altındaki insan peyzajlarının değerli özellikleri
- iii) Belirli bir kültürel veya sosyo-ekonomik yapıya sahip insan toplulukları için anlamı olan unsurlar

(Herkül Projesi, 2016).

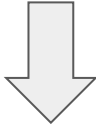

Kültürel peyzajların diğ̈er önemli bir bileşeni ise

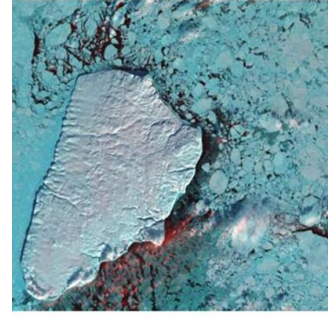
ZAMAN

Peyzajların zamansal boyutu, onların tarihi karakterini tanımlar ve Avrupa Kültürel Mirasının araştırılması ve yönetiminde rol oynar.

DEĞİŞİMİN YÖNETİMİNDE

Doğ̈a + Toplum + Zaman
birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir.

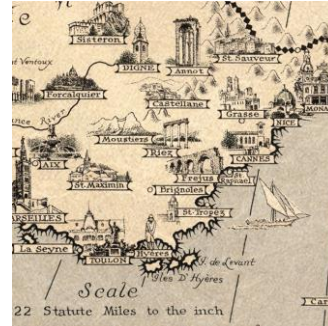
Doğ̈a

Fizik kuralları tarafından belirlenir

Toplum

Kaynakların nasıl kullanılacağı kararını verir

Tarih

Doğ̈a ve insan zaman içinde etkileşir

Peyzaj Deęişiminin Yönetimi

Bütüncül bir yaklaşım

- Çok disiplinli
- Çok boyutlu (sosyal, ekonomik, demografik, etc.) - zaman

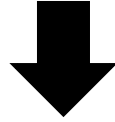
Peyzaj Karakterizasyonu

Peyzaj Karakteri, bir peyzajı diğerinden ayıran, onun iyi veya kötü olduğu yargısına ulaştıran, belirgin, tanımlanabilir ve sürekliliği olan özellikleridir. Burada, peyzajın görünümünün peyzajdaki süreçler ile tanımlanması ve benzer karakter sergileyen alanların belirlenmesi ön plana çıkmaktadır.

Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu

Tarihi peyzaj karakterizasyonu (HLC), antropojenik peyzajları, özellikle tarihsel gelişimlerine odaklanarak temsil etmek ve incelemek için kullanılan CBS tabanlı bir yöntemdir.

Peyzaj Karakter Analizi, bütüncül bir değerlendirme biçimi olarak sunulmasına rağmen çoğunlukla peyzajın görsel, doğal ve kırsal özelliklerini anlamaya uygun olup, peyzajın tarihi boyutunu yeterli derinlikte ele alamamaktadır.

Bu eksikliğin giderilmesi için tarihi peyzaj karakterizasyonu, bir yerin karakterinin belirlenmesine öncelikle arkeolojik ve tarihsel boyutların birleştirilmesi amacıyla ortaya atılmıştır. Alanın bütün tarihsel süreçlerini haritalamak üzere geliştirilmiştir.

TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ

- İnsanın peyzaj üzerinde bıraktığı izlerin tümü olarak yorumlanmaktadır.

TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ ANALİZİ

TPKAn projeleri tüm peyzajların “kültürel” olduğunu kabul eder.

Hepsinin, insanların faaliyetleri ve algılarından kaynaklanan tarihi bir önemi vardır.

Bu kapsamda bir alanın tarihinin iyi bilinmesi gerekmektedir.

TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ ANALİZİ

- Geçmişte gerçekleşen insan etkilerinin günümüz peyzaj karakteri üzerinde hala süren etkisinin anlaşılması için geliştirilen bir araçtır.
- Çevre ile insan etkileşiminin bir sonucu olan tarihi ve kültürel özelliklere dayanarak peyzajı haritalamanın bir yoludur.
- Tarihi peyzaj karakterizasyon analizi, önceden tanımlanmış tarihi peyzaj tiplerine göre farklı alanları tanımlayan bir haritalama aracı olarak ortaya çıkmıştır.

Sadece arkeolojik ve tarihi karakterlerinin anlaşılmasına yönelik bir araç değil, aynı zamanda daha büyük bir çerçeveden bakıldığında günümüzdeki kentsel, kırsal ve deniz alanlarına odaklanarak var olan arazi kullanım değişimlerini ortaya koymayı hedefler.

Tarihi peyzaj karakter analizi ile

Arkeolojik bir yaklaşımla, peyzajlarda;

- neye ve nelere deęer verdiđimizi,
- deęer verme nedenlerini ve
- bugünün tarihi peyzajlarını gelecekle için nasıl Őekillendirmeye çalışabileceğimiz konularında daha güvenilir bilgi üretmek amaçlanmaktadır.

TPKAn 'nin temel avantajları;

- hızlı ve esnek olması,
- alanın toplamını kapsamaması ve
- CBS kullanarak diğer veri
- kümeleriyle entegrasyonunun kolay olması

PKAD	TPKSD
Öncelikli olarak görsel ve deneyimseldir	Bilişsel ve görseldir
Çoğunlukla günümüzü ve yakın zamanı yansıtır	Geçmişten günümüze kadar uzanan geçmişin izlerini yansıtır
Doğa odaklıdır	Değişen zamanı vurgular
Kırsal bölge ön plandadır	Kırsaldan çok kentsel alanlarda uygulanır
“Neden” değil “ne” sorusunun cevabını arar	“Neden” ve “kim” sorgulanır
Genellikle büyük, ayırık, heterojen, kendine özgü olan alanları tanımlar	Tip tabanlıdır. Alanlar daha sonra oluşturulur
Özellikle homojendir	Özellikle çeşitlik sunar
Ölçek çoğunlukla bölge veya ilçeler bazında değişmektedir.	Aydiyeti yansıtabilecek bir yerel ölçek kullanılır
Genelleştirir. Önce kompleks tanım yapar sonrasında yanımı genişletir.	Meknasal olarak sınıflandırmada detaylandırılmıştır
Genellikle topografya ve arazi örtüsü verilerini kullanır.	Tiplerin özelliklerine göre ölçek detaylandırılabilir
Veriler kamunun kullanımına açıktır.	Stratejiktir yerel potansiyele sahiptir.
Korumacı yaklaşımla geleceğe dönük planlama ve tasarım önerileri geliştirir	Tarihsel olarak değişimleri bildirir. Gözlem var, uygulama yoktur

KULLANIM ALANLARI

- ❑ Tarihi peyzajların; anlaşılmasını, değerlendirilmesini, halkın bilinçlendirilmesini, korumasını sağlamaktadır,
- ❑ Bölgesel ve yerel kalkınma planları ile stratejik planlamalar için temel bir rehberdir,
- ❑ Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde doğal ve kültürel miras, yaban hayatı, endemik bitkiler, diğer kültürel ve doğal peyzaj değerlerini birlikte değerlendirmek için gereklidir,
- ❑ Köy yerleşimi tasarım rehberleri, yerel, küçük kasaba, köylerin canlanmasında ve sağlıklı olarak önemli bir etmen ve belirleyicidir,
- ❑ Kırsal alanların yenilenmesini, peyzaj yönetiminin sürdürülebilirliğini, tarım-çevre politika ve programlarının oluşturulmasını, uygulanacak tarım-çevre politika ve programları ile ormanlık alanların gelişimini, tarımın çeşitlendirilmesini sağlamaktır,
- ❑ Geleneksel kırsal evlerde ve yerleşim yerlerinde, arazilerde, ana ve yeşil altyapı sistemlerinde kılavuz tasarımlarının geliştirilmesini sağlamaktadır,
- ❑ Turizm stratejileri, yerel eylem planları ve kıyı alanlarının yönetimi için veri sağlamaktadır,
- ❑ Doğal koruma alanları, doğal ve arkeolojik miras alanları ve mimari koruma alanlarının tarihi geçmişi hakkında veri sağlamaktadır,
- ❑ Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte gerçekleştirilecek çalışmalar ve projeler için veri sağlar ve alt yapı oluşturur.

- TPKAN çalışmalarında izlenen genel yöntemi Rouse (2008) beş aşamada değerlendirmiştir. Bunlar;
  - “Poligonların belirlenmesi,
  - z niteliklerin kayıt altına alınması (numaralar, tarihler, alanlar, morfolojik desenler, morfolojik sınırlar, sınır şekilleri vb.),
  - Her poligona geçerli bir TPK tipinin atanması,
  - Her poligona daha nceki TPK tipinin atanması (kaynak, dönem vs. eklenmesi),
  - Poligonların kimliklendirilmesi (rneęin iki farklı poligonun kırmızı-mavi renkte olduğunu düşünelim; büyüklüğü, tarihi, sınır değişimi, tarihi önemi gibi özelliklerinin girilmesi)”

Demir ve Demirel (2018) TPKAN aşamalarını şöyle sıralamaktadır:

- TPKAN sınıflandırma düzeylerinin belirlenmesi
- Veri kaynaklarının elde edilmesi aşaması
- Sınıflandırma aşaması
- TPKAN karakter tiplerinin haritalanması
- Arazi formunun oluşturulması

Corine land cover classes

1. Artificial surfaces

1.1 Urban fabric

- 1.1.1. Continuous urban fabric
- 1.1.2. Discontinuous urban fabric

1.2 Industrial, commercial and transport units

- 1.2.1. Industrial or commercial units
- 1.2.2. Road and rail networks and associated land
- 1.2.3. Port areas
- 1.2.4. Airports

1.3 Mine, dump and construction sites

- 1.3.1. Mineral extraction sites
- 1.3.2. Dump sites
- 1.3.3. Construction sites

1.4 Artificial, non-agricultural vegetated areas

- 1.4.1. Green urban areas
- 1.4.2. Sport and leisure facilities

2. Agricultural areas

2.1 Arable land

- 2.1.1. Non-irrigated arable land
- 2.1.2. Permanently irrigated land
- 2.1.3. Rice fields

2.2 Permanent crops

- 2.2.1. Vineyards
- 2.2.2. Fruit trees and berry plantations
- 2.2.3. Olive groves

2.3 Pastures

- 2.3.1. Pastures

2.4 Heterogeneous agricultural areas

- 2.4.1. Annual crops associated with permanent crops
- 2.4.2. Complex cultivation patterns
- 2.4.3. Land principally occupied by agriculture
- 2.4.4. Agro-forestry areas

3. Forest and seminatural areas

3.1 Forests

- 3.1.1. Broad-leaved forest
- 3.1.2. Coniferous forest
- 3.1.3. Mixed forest

3.2 Shrub and/or herbaceous vegetation associations

- 3.2.1. Natural grassland
- 3.2.2. Moors and heathland
- 3.2.3. Sclerophyllous vegetation
- 3.2.4. Transitional woodland shrub

3.3 Open spaces with little or no vegetation

- 3.3.1. Beaches, dunes, and sand plains
- 3.3.2. Bare rock
- 3.3.3. Sparsely vegetated areas
- 3.3.4. Burnt areas
- 3.3.5. Glaciers and perpetual snow

4. Wetlands

4.1 Inland wetlands

- 4.1.1. Inland marshes
- 4.1.2. Peat bogs

4.2 Coastal wetlands

- 4.2.1. Salt marshes
- 4.2.2. Salines
- 4.2.3. Intertidal flats

5. Water bodies

5.1 Inland waters

- 5.1.1. Water courses
- 5.1.2. Water bodies

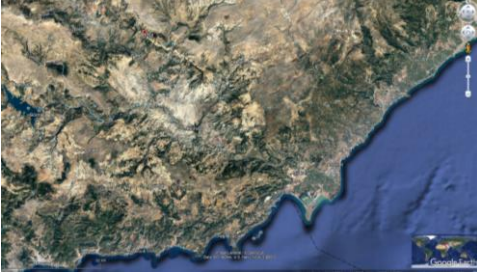
5.2 Marine waters

- 5.2.1. Coastal lagoons
- 5.2.2. Estuaries
- 5.2.3. Sea and ocean

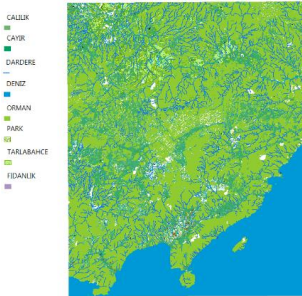
1. AŞAMA

Arazi Çalışmaları

Google Earth Görüntüleri

Diğer Yardımcı Kaynaklar

**SINIFLANDIRMA
TİPOLOJİSİNİ
BELİRLEMEK**

Düzyey 1	Düzyey 2	Düzyey 3	Düzyey 4
Baskın İçerik	Baskın Alan Kullanımı	Baskın Peyzaj Deseni	Tarihi Peyzaj Detayı
En temel düzeyde, insan etkileri açısından, modern peyzajlar kırsal ve yapılaşmış alanlar olarak ikiye bölünebilir.	2. düzeyde modern peyzajdaki baskın alan kullanımları tanımlanır. Bu tanımlama kırsal çevrelerde tarımsal alanlar ya da tarım dışı alanlar olarak yapılır. Yapılaşmış çevrelerde ise seçim yerleşim endüstri veya altyapı arasında yapılır.	3. düzeyde ise 2.düzyeyde arazi kullanım sınıfı kapsamında tanımlanan o peyzajdaki baskın görsel desenler seçilmelidir. Bunlar, peyzajdaki geçmiş aktivitelerle ilgili tanımlanan ve haritalanan 3. ve 4. düzeydeki fiziksel kalıntılardır.	3. düzeydeki peyzaj desenleri, daha çok 4. düzeyde tanımlanır. Küçük bir birimdir, hatta bazen alana özgü özellikler taşır. Bunlar genellikle ya alan ya zaman (ya da genellikle ikisini) içindeki belirgin tarihi aktiviteleri yansıtır.

LANDMAP PROJESİNE GÖRE TARİHİ PEYZAJ KARAKTER SINIFLANDIRMA DÜZEYLERİ

1. Düzey	2. Düzey	3. Düzey	4. Düzey
Baskın İçerik	Baskın Alan Kullanımı	Baskın Peyzaj Deseni	Tarihi Peyzaj Detayı
Kırsal çevre	Tarım	Düzensiz arazi şekli	Geçmiş çağlardan kalan (kalıntı) Zaman içinde gelişen /karma Giriş
		Düzenli arazi şekli	İlk dönem-ortaçağ Şerit alanları - ortaçağ Sırt ve karık sistemleri Su çayırıları Büyük alanlar (ağırlıklı olarak ortaçağ sonrası) Orta büyüklükteki alanlar (ağırlıklı olarak ortaçağ sonrası) Küçük alanlar (ağırlıklı olarak ortaçağ sonrası) Kapalı alanlar Birleştirme -20. Yy.
Diğer arazi şekli		Diğer arazi şekli	
Bahçecilik		Hobi bahçeleri	
		Fidanlık	
		Meyve bahçeleri	
		Diğer bahçecilikler	
		Antik(eski)/ yarı doğal ormanlık	
Ormanlık		Antik (eski) olmayan ormanlık	
		Yönetilen ormanlık (baltalık gibi)	
	Plantasyon (modern ormancılık harici)		
	Ormancılık (modern)		
Marjinal arazi	Diğer ormanlık		
	Dağ		
	Kapalı olmayan arazi		
	Uçurum sınırı		
Arazi ıslahı	Kumul/kıyı		
	Diğer marjinal arazi		
	Kahve arazi alanları		
Su ve sulak alan	Su ıslah alanları		
	Diğer ıslah araziler		
	Doğal göller ve su yolları		
	Rezervuarlar/yapay göller		
	halıç		
	Kıyasal sulak alan/tuz bataklık		
Diğer sulak alanlar			

Yapısal Çevre	Yerleşim	Çekirdek yerleşim	Planlı yerleşim-ortaçağ	
		Dağınık yerleşim	Planlı yerleşim-ortaçağ	
			Plansız yerleşim-ortaçağ	
			Planlı yerleşim-19./20. yy	
	Sanayi	Maden Çıkarma	Diğer Yerleşim	Kümelenmiş yerleşim-19./20. yy
				Şeritsel gelişim-19./20. yy
		İşleme/üretim	İletişimler	Yoğun dağınık yerleşim-19.yy dan önce
				Yoğun dağınık yerleşim-19./20. yy
				Parça parça saldırgan yerleşim
				Diğer yerleşim(belirtiniz)
				Maden Çıkarma
Altyapı	İletişimler	Askeriye	Kayrak ocakları/madencilik	
			Kum /Çakıl çıkarma	
			Diğer taş ocakları/madencilik	
			Metal madenciligi	
			Turba çıkarımı(sanayi)	
			Diğer maden (belirtiniz)	
			Güç üretimi	
			Su sanayi	
			Kimya sanayi	
			Metal işleme	
Değirmen kompleksleri				
Fabrika				
Dağıtım / perakende hizmet				
Diğer işleme (belirtiniz)				
Tasarlanmış peyzaj	İletişimler	Askeriye	İlk modern yol/iz	
			Paralı yol (altyapı dahil)	
			Modern yol (altyapı dahil)	
			yolcu demiryolu (altyapı dahil)	
			sanayi demiryolu (altyapı dahil)	
			Kanal (altyapı dahil)	
			Havaalanı(altyapı dahil)	
			Liman/port/tersane	
			Diğer iletişimler (belirtiniz)	
			Tarih öncesi askeriye	
Roma askeriyesi				
Ortaçağ askeriyesi				
Yazılı Ortaçağ askeriyesi				
18./19. yy askeriyesi				
20. yy askeriyesi				
Diğer askeriye (belirtiniz)				
Rekreasyon	İletişimler	Askeriye	Ortaçağ orman/park	
			Tasarlanmış park alanları/bahçeler	
			Avcılık alanı (modern)	
			Mezarlık (kilise avlusunda olmayan)	
			Kent parkları/kamusal alanlar	
			Diğer tasarlanmış peyzaj (belirtiniz)	
Altyapı	İletişimler	Askeriye	Spor etkinlikleri	
			Golf sahası/bağlantıları	
			parkur	
			Karavan/ dağ evi parkı	
			Yat limanı	
			Ülke parkı	
			Diğer rekreasyon (belirtiniz)	

CHiLaT Project
Cultural Heritage in Landscape
Planning for Development in Turkey

HISTORIC LANDSCAPE CHARACTERISATION
GUIDELINES

SILIFKE HLM TYPES

Class	Type
1. Field	1.1 Strip Field 1.2 Maquis Field 1.3 Grid Field 1.4 Rectilinear Field 1.5 Clearance Field 1.6 Combined Field 1.7 Regular Field
2. Terrace	2.1 Terraced Field 2.2 Braided Terrace 2.3 Step Terrace 2.4 Contour Terrace 2.5 Check-dam Terrace 2.6 False Terrace
3. Rough Ground	3.1 Woodland 3.2 Maqui 3.3 Cliff/Outcrop 3.4 Plantation 3.5 Rough Ground 3.6 Sand 3.7 Wetland
4. Industrial	4.1 Factory 4.2 Quarry 4.3 Power Plant 4.4 Fish Farm 4.5 Commercial
5. Settlement	5.1 Nucleated Settlement 5.2 Public buildings
6. Communication	6.1 Road 6.2 Harbor/Port 6.3 Anchorage 6.4 Railway
7. Water Source	7.1 River 7.2 Lake
8. Recreation	8.1 Sports Ground 8.2 Public Open Space 8.3 Golf Course

SINIRLAR

Çalışma alanındaki tarlalar genellikle onları komşu tarlalardan kısmen veya tamamen ayıran bir çit veya başka bir sınıra sahiptir. Ormandaki/ormanlıktaki bazı tarlalar, etrafta başka tarla olmamasına rağmen taş duvarla çevrili gibi görünmektedir. Nitelikler olarak tanımlanan sınır türleri şunlardır:

Taş duvarlar: Kuru taş veya harçlı taş duvarlar

Ağaçlar veya çalılar: Ağaçların, çalılarının veya diğer bitki örtüsünün aralıklı sınırları

Çitler: Ağaçların, çalılarının veya gür bitki örtüsünün sürekli sınırları

Çitler: Tel, metal veya ahşap çitler

Hendekler: Drenaj hendekleri

Hafriyat Sınırları: Hafriyat unsurlarını içerir (banklar, teraslar, vb.)

Sınır yok: Mevcut kaynaklara göre çokgen içinde fark edilebilir sınırlar yok

Belirsiz Sınır türü: mevcut kaynaklara göre net değil

Veritabanı, her çokgendeki "baskın sınır tipini" (toplamın >%50'si) kaydeder.

YERLEŐİMLER

Dağınık Yerleşim

Binaların bir arada kümelenmek yerine geniş bir alana yayıldığı yerleşimlerdir.

Doğrusal Yerleşim

Binalar, onları çevredeki bölgeye bağlayan ana yollar boyunca sıralanmıştır. Bahçeler sıklıkla arka bahçelerde yer almaktadır.

TARIM ALANLARI

Şerit Alanlar

Şerit alanlar, birbirine bitişik olan dar ve uzun alanları ifade eder. Çok düz kenarlı olanlar modern tarım yöntemleriyle oluşturulmuş olmalıdır. Green'e göre, Pisidya'da Osmanlı ve/veya Bizans tarım sisteminin bir parçası olarak tarla oluşturulmuş olabilir. Çeşitli boyutlarda olabilirler.

Izgara Alanlar

Çalışma alanındaki ızgara alanlar büyük ölçüde Silifke'nin güneydoğusunda ve Taşucu'nun doğusunda, Çavuşbucağı ve Sökün köyleri arasında yer almaktadır. Doğrusal ve yaklaşık olarak kare şeklindedirler. 20. yüzyılda modern tarım yöntemleriyle oluşturulmuştur.

düzenli

düzensiz

DESEN

düz

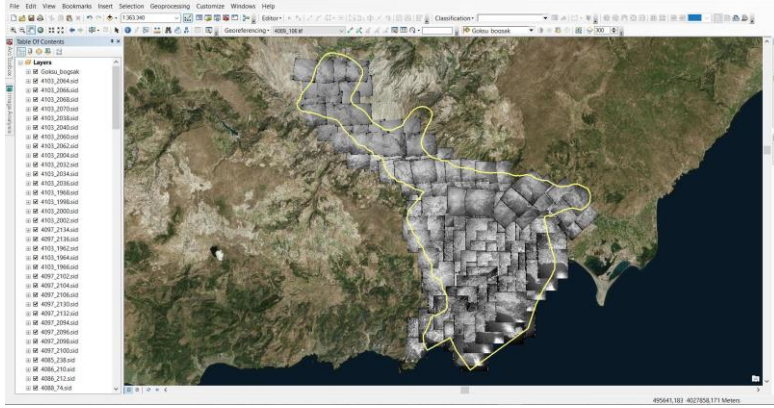

kıvrımlı

değişken

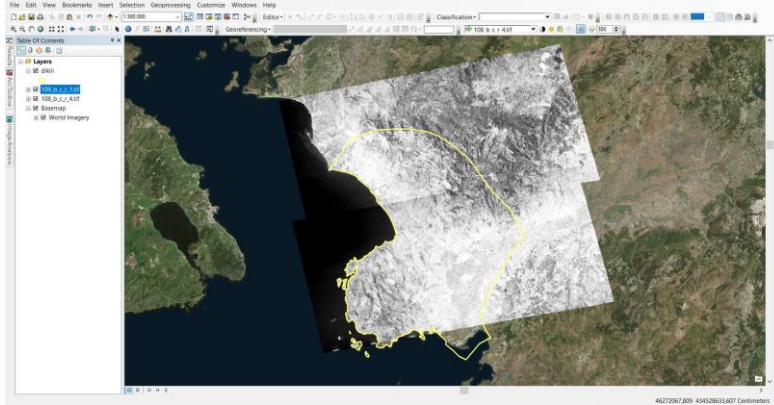
SINIR
MORFOLOJİSİ

Verilerin Temini

Verilerin ön işlemleri

Veri Tabanı Oluşturulması

Sayısallaştırma

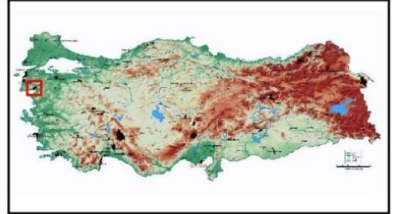
Tarihi Peyzaj Karakter Haritasının üretilmesi

Veri Kaynakları

- Tüm dönemleri ve ölçekleri içeren alan ile ilgili sörvey haritaları
- Dikey hava fotoğrafları
- Eğik hava fotoğrafları
- Mevcut tarihi peyzaj karakter sınıflandırması haritaları
- Bölgesel tarihi çevre kayıtları
- Mevcut CBS verileri
- Arşiv materyaller (özellikle kartografik kaynaklar)
- Uzmanların yerel bilgileri
- Yerel halkın ikamet ettiği alanlarla ilgili yerel bilgileri

1891 YILINA AİT TARİHİ HARİTA - EDREMIT KÖRFEZİ (Cuinet, V., 1891)

Lejant

 Milli Park Sınır

1.

Korunan Alanlarda
Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu;
Kazdağı Milli Parkı Örneği

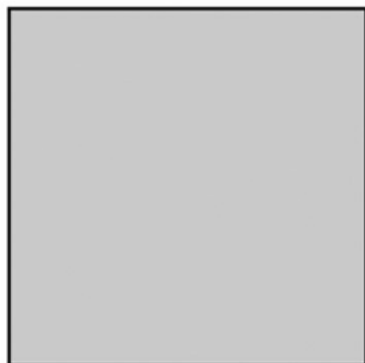

Seyma ŞENGÜR
Doktora Tezi
Ege Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
2017

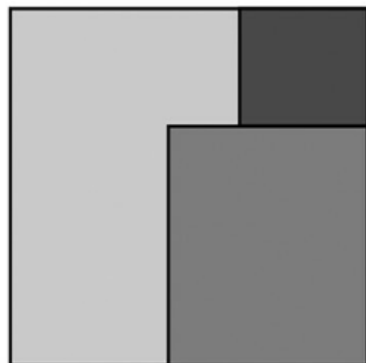
0 1.700 3.400 6.800 Metre

Time Layer 1

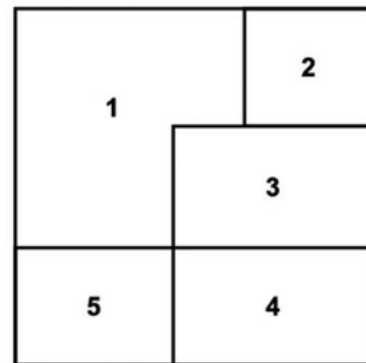
Time Layer 2

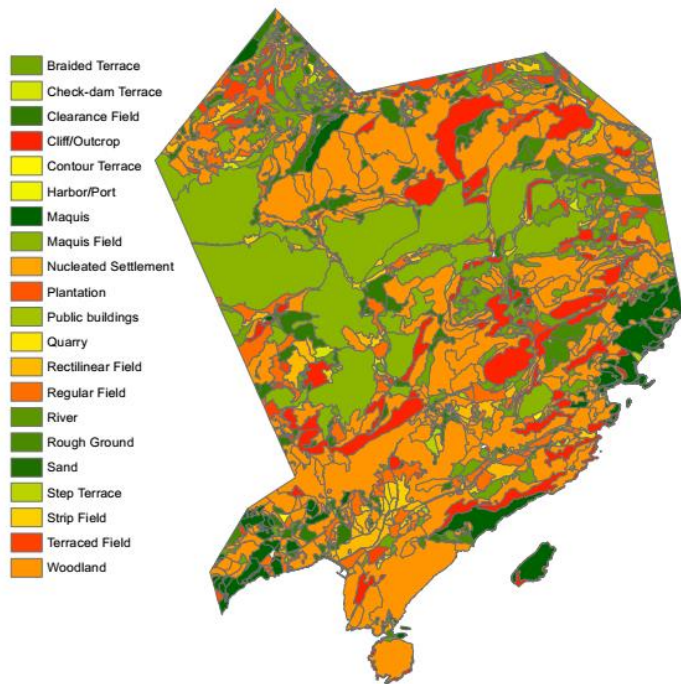
Time Layer 3

HLC

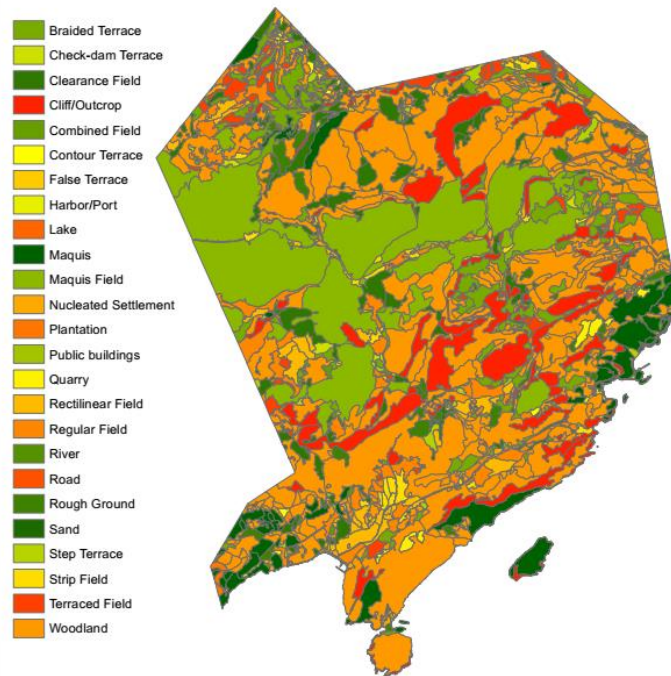
Bogsak HLC 1990s broad types distribution

0 2.5 5 7.5 10 Km

Author: Francesco Carrer
Institution: McCord Centre, Newcastle
Project: CHiLaT (Turkey)
Date Saved: 19/10/2017 14:37:04

Bogsak HLC 2010s broad types distribution

0 2.5 5 7.5 10 Km

Author: Francesco Carrer
Institution: McCord Centre, Newcastle
Project: CHiLaT (Turkey)
Date Saved: 19/10/2017 14:08:53

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

TARİHİ PEYZAJ KARAKTER ANALİZİ VE TURİZM AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ: AYDIN SÖKE ESKİ VE YENİ DOĞANBEY
MAHALLELERİ ÖRNEĞİ

Nergiz BELEN

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA
2021

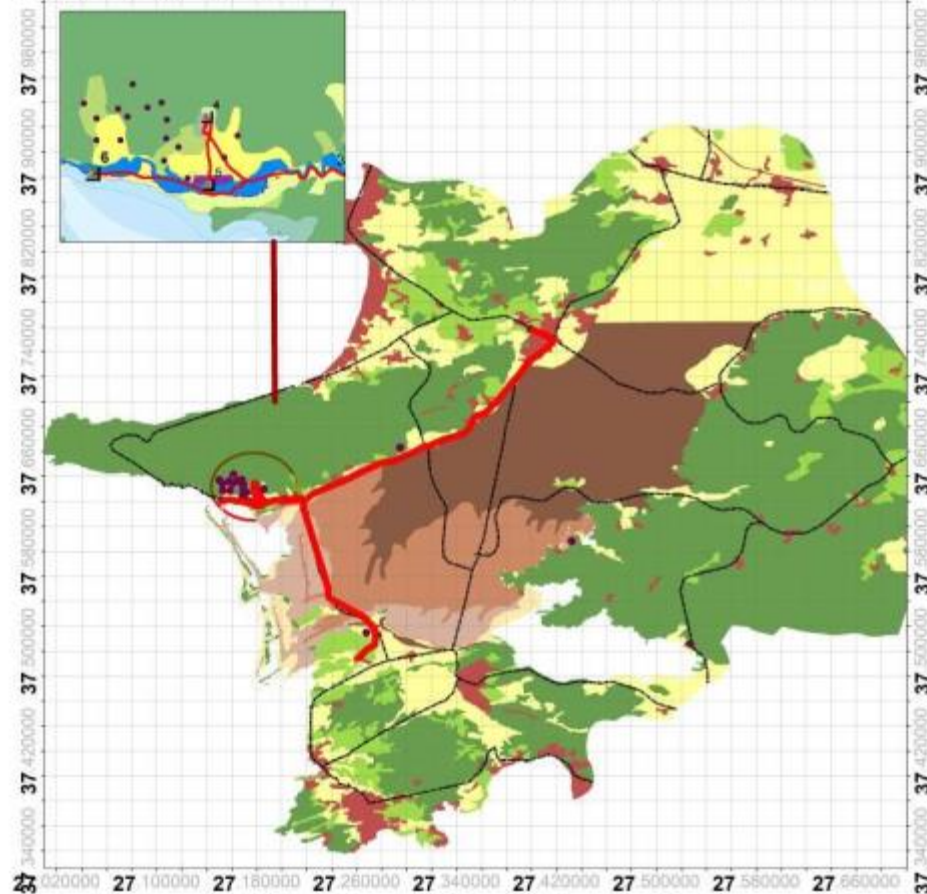
Her hakkı saklıdır

DÖNEM (Dünya)	DÖNEM (Bölgesel)	TARİHİ ÖĞE/TİP	TERMİNOLOJİ/KOD*
Yeni Çağ (1453-1789)	1425- 1800 Osmanlı dönemi		Y_O: Rum yerleşimi Tarihi öğeler semboller ile gösterilecek T_O: Tarımsal peyzaj D_O: Doğal ve Yarı doğal alanlar DT_O: Doğal Bitki Örtüsü ile Birlikte Bulunan Tarım Alanları DO_O: Ormanla Karışık Tarım Alanları S_O: Sulak Alanlar SY_O: Su Yapıları DN_O: Deniz KY_O: kıyı sınırları SKTMB_Z_O : 19 yüzyıl zeytinliklerinin bulunduğu alan PDGA1_O: Peyzaj deseni geçiş alanı Denizden bataklığa geçiş alanı PDGA2_O: Peyzaj deseni geçiş alanı Bataklıktan tarlaya geçiş alanı PDGA3_O: Peyzaj deseni geçiş alanı Tarladan yerleşime geçiş alanı Peyzaj deseninde farklı biçimdeki değişimlere ilişkin (örneğin tarladan- terkesilmiş tarım alanlarına ya da göl peyzajından-bataklığa vb.) bilgilerin saptanması durumunda yeni PDGA numaraları (PDGA 4, PDGA 5 verilebilir.

BÜYÜK MENDERES DELTASI TARİHİ PEYZAJ KARAKTER ALANLARI

27.020000 27.100000 27.180000 27.260000 27.340000 27.420000 27.500000 27.580000 27.660000

ANAHTAR

- Tur Güzergahı
- Yerleşim ve Antik Kalınblar
- Karayolları

Kıyı Çizgisi Değişimleri

Peyzaj Değişimi

- İkçağ Peyzaj Deseni Geçiş Alanı Bataklıktan Tarlaya Geçiş
- Ortaçağ Peyzaj Deseni Geçiş Alanı Bataklıktan Tarlaya Geçiş
- Yeniçağ Peyzaj Deseni Geçiş Alanı Bataklıktan Tarlaya Geçiş
- Peyzaj Deseni Geçiş Alanı Bataklıktan Tarlaya Geçiş

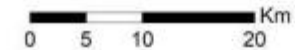
CORINE AK/AÖ 2018

Peyzaj Deseni

- Doğal Bitki Örtüsü Alanı/Karasal
- Doğal Bitki Örtüsü ve Tarım Alanları
- Tarımsal Alanlar
- Yerleşim
- Eski Doğanbey Mahallesi ve Çevresi

1:150,000

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

TARİHİ PEYZAJ VE PEYZAJ KARAKTER DEĞERLENDİRİLMESİ
YAKLAŞIMLARI İLE DOĞA KORUMA-TURİZM ODAKLI PEYZAJ PLANLAMA:
MERYEMANA VADİSİ ÖRNEĞİ, TRABZON

DOKTORA TEZİ

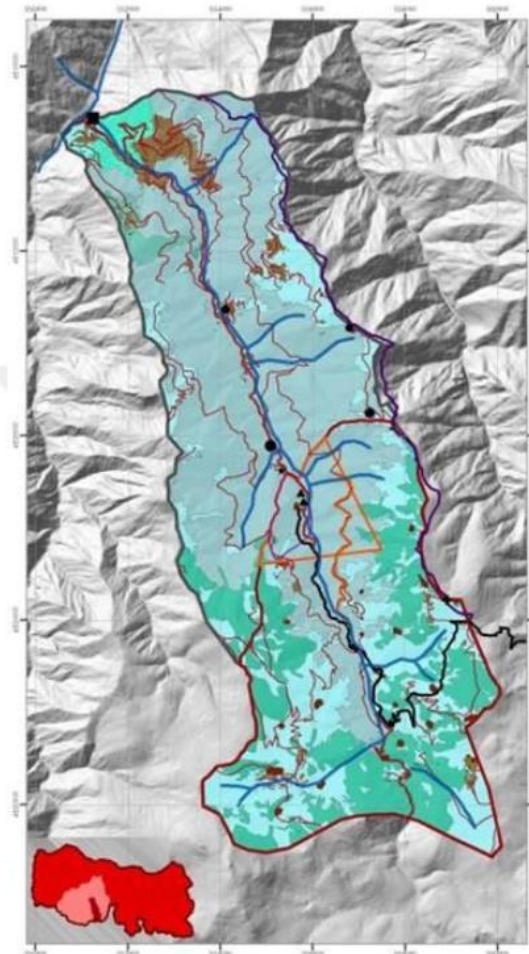
Sara DEMİR

HAZİRAN 2017
TRABZON

Demir ve Demirel 2016 “Korunan Havzalarda Peyzaj Değişimi Ve Peyzaj Karakter Analizi İle Peyzaj Planlama Yaklaşımı: Meryemana Vadisi Örneği”

Yer	Meryemana Vadisi Havzası, Trabzon
Yöntemi	Bu araştırma veri toplama, görüntü işleme, görüntü sınıflandırma, arazi kullanımı/arazi örtüsü değişim analizi, peyzaj karakter analizi, geleceğe yönelik turizm ve koruma stratejilerinin belirlendiği temel analitik süreçlerden oluşmaktadır.
Sonuç	84 peyzaj karakteri ve 10 peyzaj karakter alanı belirlenmiştir. Bu sonuçlar peyzajlara yönelik alınmış olan plan kararlarının olumsuz etkilerini azaltmak ve Meryemana Vadisi havzasına yönelik turizm ve doğa korumaya dayalı sürdürülebilir gelişimi geliştirmek amaçlanmıştır ve bu kapsamda koruma ve sürdürülebilir turizm odaklı stratejilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu stratejiler ve öneriler ile çalışma alanının doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin korunmasıyla böylece insan ve doğa arasında sürdürülebilir bir ilişkinin kurulmasına olanak sunması beklenmektedir. Böylece turizm aktivitelerinin sağladığı ekonomik faydalar, yerel halkın sosyo-ekonomik refahının sağlanması, koruma önlemleri ile doğal ve kültürel peyzaj değerlerine olan baskıyı minimuma düşürmesi beklenmektedir.
Haritalama yöntemi	Koruma alanını havza bazında ele alan ve Meryemana vadisinin tarihi peyzaj karakter sınıflandırması ve değerlendirilmesi ile peyzaj karakter analizi ve değerlendirmesine dayanan bu araştırma yöntemi beş temel analitik süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Bunlar sırasıyla; (1) Ofis ve arazi çalışmalarından oluşan doğal, kültürel ve tarihi peyzaj değerleri envanterlerinin toplanılmasından oluşan mekansal veri derleme aşaması, (2) Tarihi peyzaj karakter değerlendirilmesi ile peyzaj karakter analizi ve değerlendirilmesinden oluşan peyzaj sınıflandırma ve değerlendirme aşaması, (3) Her peyzaja özgü hassasiyetlerin derecelendiği peyzaj hassasiyetleri aşaması, (4) Geleceğe yönelik koruma stratejileri ile turizm gelişim stratejilerinden oluşan peyzaj yönetim planı aşaması, (5) Doğa koruma önlemlerinin ve turizm faaliyetlerinin kontrolüne yönelik izleme ölçütlerinin önerildiği izleme aşaması. Çalışmanın zamansal derinliği tarih öncesi arkeolojik dönemleri içermektedir. Bu çalışmada, TPKA haritalanmış ve ayrıca peyzaj hassasiyetine de hazırlanarak çalışma alanı koruma ve turizm açısından değerlendirilmiştir.

**TARİHİ PEYZAJ VE PEYZAJ KARAKTER DEĞERLENDİRİLMESİ
YAKLAŞIMLARI İLE DOĞA KORUMA-TURİZM ODAKLI PEYZAJ PLANLAMA**

**TARİHİ PEYZAJ
KARAKTER TİPLERİ**

- Ancılık (İlk Çağ)
- Altındere kilisesi (Geç Antik Çağ)
- ▲ Ayavavara kilisesi (Geç Antik Çağ)
- Mars (Geç Antik Çağ)
- ★ Milli park girişi (Modern Çağ)
- Coşandere köprüsü (Modern Çağ)
- Sesli kaya (İlk Çağ)
- ◆ Taş yığını (İlk Çağ)
- Altındere (İlk Çağ)
- İpek yolu-Kervan Yolu (İlk Çağ)
- Onbinlerin dönüş yolu (İlk Çağ)
- Meryemana yolu (Geç Antik Çağ)
- Sümela rahipler yolu (Geç Antik Çağ)
- İli Yolu (Modern Çağ)
- Sürekli Yol (Modern Çağ)
- Yaz Yolu (Modern Çağ)
- Sümela Manastırı (Geç Antik Çağ)
- 1. derece arkeolojik sit alanı (Modern Çağ)
- 1. derece doğal sit alanı (Modern Çağ)
- 2. derece doğal sit alanı (Modern Çağ)
- Milli park sınırı (Modern Çağ)
- Yayla yerleşim (İlk Çağ)
- Maden alanı (Erken Orta Çağ)
- Dikili ürün (İlk Çağ)
- Çalılık (İlk Çağ)
- Kuru Tarım (İlk Çağ)
- Mera (İlk Çağ)
- Merkezi yerleşim (İlk Çağ)
- Orman (İlk Çağ)
- Seyrek bitki örtüsü (İlk Çağ)
- Taşlık (İlk Çağ)
- Fundalık (Modern Çağ)
- Rekreasyon alanı (Modern Çağ)

Sara DEMİR
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Peyzaj Mimarı Bölümü Peyzaj Tasarım Anabilim Dalı

Projeksiyon: ED_1980_UTM_Zone_37N
(5 Derece)

Kaynak: Orjinal (2016)

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

(DOKTORA TEZİ)

**KORUNAN ALANLARDA TARİHİ PEYZAJ
KARAKTER ANALİZİ: KAZDAĞI MİLLİ PARKI
ÖRNEĞİ**

Şeyma ŞENGÜR

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Engin NURLU

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Sunuş Tarihi: 24.07.2017

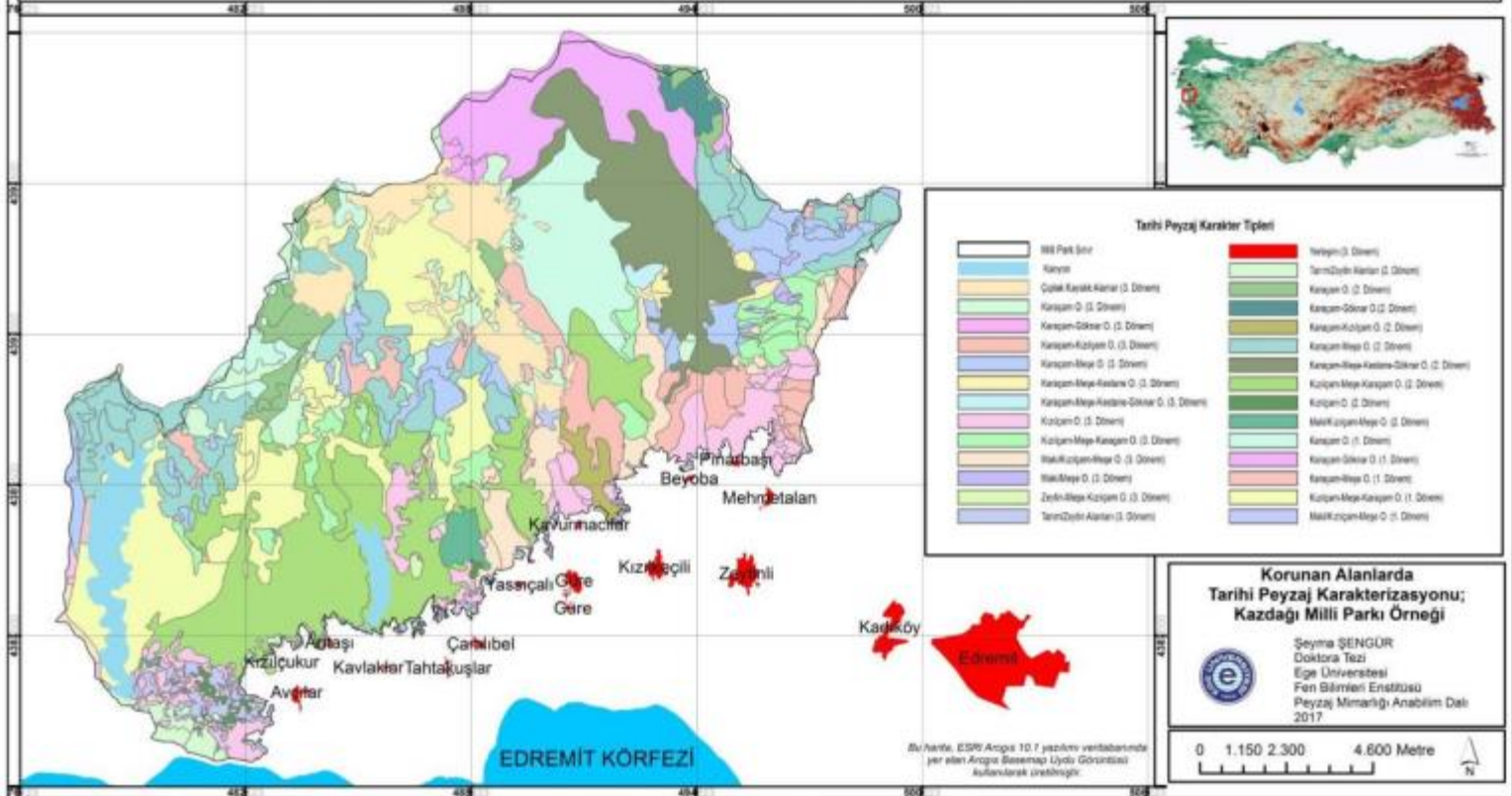
Bornova-İZMİR

2017

Sengür 2017. “Korunan Alanlarda Tarihi Peyzaj Karakter Analizi: Kazdağı Milli Parkı Örneği”

Yer	Balıkesir Kaz Dağı Milli Parkı
Yöntemi	<p>Araştırmada; Tarihi Peyzaj Karakterizasyon yöntem yaklaşımı kullanılarak, 127 yıllık bir zaman derinliğinde, Kazdağı Milli Parkı'nda tarihi peyzaj karakterlerinin tanımlanması, haritalanması ve bu veriler doğrultusunda Değişimin Yönü, Nadirlik ve Kırılgnlık analizleri çalışmaları yürütülmüştür. Proje, amacına yönelik olarak, beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, Araştırma alanına ait veri seti hazırlanmış ardından ArcGIS 10.1 yazılımı kullanılarak görsel yorumlama ve ekrandan sayısallaştırma tekniği ile Geniş kapsamlı karakter tiplerine ait poligonlar oluşturulmuş, bu poligonlara ait morfolojik analizler (peyzaj deseni, sınır morfolojisi gibi,...) yapıp çeşitli öznitelikler atanarak Kazdağı Milli Parkı tarihi peyzaj karakter tipleri belirlenmiştir. Bu süreçte belirlenen karakter tipleri, arazi çalışması ile doğrulanmış, üçüncü aşamada ise Tarihi Peyzaj Karakter Alanları belirlenmiştir. Dördüncü aşamada, ‘Değişimin Yönü’, ‘Nadirlik’ ve ‘Kırılgnlık’ analizleri gerçekleştirilerek projenin son aşamasında milli park peyzajlarının korunması, yönetimi ve planlanması çalışmalarına katkı sağlaması amacıyla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.</p> <p>1. Kazdağı Milli Parkı'nın tarihi peyzaj karakter tiplerinin belirlenmesi 1.1. Araştırma alanına ait veri setinin hazırlanması 1.2. Araştırma alanına ait veri setinin analizi 1.3. Tarihi peyzaj karakter tiplerine ait poligonların oluşturulması 1.4. Morfolojik analizler ve tarihi peyzaj karakter tiplerinin atanması 2. Kazdağı Milli Parkı'nda arazi çalışması ile tarihi peyzaj karakter tiplerinin doğrulanması 3. Değişimin yönü, kırılgnlık ve nadirlik analizleri 4. Genel Değerlendirme şeklinde olmuştur. TPKAn aşamalarına tiopoljik analizler yanısıra kırılgnlık ve nadirlik analizleri dahil edilmiştir.</p>
Sonuç	Araştırma alanının 127 yıllık tarihi geçmişine bakılmıştır.
Haritalama Yöntemi	Bu çalışmada ArcGIS 10.1 yazılımı kullanılarak görsel yorumlama ve ekrandan sayısallaştırma tekniği ile geniş kapsamlı karakter tiplerine ait poligonlar oluşturulmuştur.

KAZDAĞI MİLLİ PARKI TARİHİ PEYZAJ KARAKTER TİPLERİ

KISITLAMALARI

- Standart bir sınıflandırma anahtarı yok
- Genellikle sınırlı alanlar için üretilebiliyor
- İlgili diğer bilimlerde kullanılan tekniklerle entegrasyonu zayıf
- İlgili diğer bilimlerle entegrasyonu zayıf (özellikle ekoloji bilgisi)

Kaynakça

- Belen, N. (2021). Tarihi Peyzaj Karakter Analizi ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Aydın Söke Eski ve Yeni Doğanbey Mahalleleri Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora tezi.
- Demir, S. (2017). Tarihi Peyzaj Ve Peyzaj Karakter Değerlendirilmesi Yaklaşımları İle Doğa Koruma-Turizm Odaklı Peyzaj Planlama: Meryemana Vadisi Örneği, Trabzon. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora tezi.
- English Heritage (2017). Historic Landscape Characterisation. English Heritage Characterisation. <https://historicengland.org.uk/research/methods/characterisation-2/> (5.7.2017)
- Erdoğan, N., Carrer, F., Tonyaloğlu, E. E., Çavdar, B., Varinlioğlu, G., Şerifoğlu, T. E., ... & Turner, S. (2020). Simulating change in cultural landscapes: the integration of historic landscape characterisation and computer modelling. *Landscapes*, 21(2), 168-182.
- Turner, S. (2006). 'Historic Landscape Characterisation: A Landscape Archaeology for Research, Management and Planning', *Landscape Research* 31 (4), 385- 398.
- Şengür, S. (2017). Korunan Alanlarda Tarihi Peyzaj Karakter Analizi; Kazdağı Milli Parkı Örneği, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora tezi.